

PRITARTA
Kupiškio rajono savivaldybės tarybos
2016 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-193

PATVIRTINTA
Kupiškio r. Adomynės pagrindinės mokyklos
direktoriaus 2016 m.
įsakymu Nr.

KUPIŠKIO R. ADOMYNĖS PAGRINDINĖS MOKYKLOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

TURINYS

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
II SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	4
III SKYRIUS. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	5
IV SKYRIUS. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS.....	6
V SKYRIUS. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS.....	7
VI SKYRIUS. ESMINĖS NUOSTATOS IR GEBĖJIMAI.....	8
VII SKYRIUS. UGDYMO TURINYS.....	10
LITERATŪRA.....	30

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo pavadinimas – Kupiškio r. Adomynės pagrindinė mokykla, trumpasis pavadinimas – Adomynės pagrindinė mokykla.

Teisinė forma – Kupiškio rajono savivaldybės biudžetinė švietimo įstaiga.

Grupė – bendrojo ugdymo mokykla.

Tipas – pagrindinė mokykla.

Adresas – Adomo Vilėniškio g. 8, Adomynė, 40323, Kupiškio r.

Vaikai ir jų poreikiai.

Jungtinėje ikimokyklinio ugdymo grupėje ugdomi vaikai nuo trijų iki šešių metų. Grupėje dirba 1 išsilavinęs ir kvalifikuotas ugdytojas, gebantis keistis, aktyviai ieškoti naujovių ir jas įgyvendinanti. Ugdytojas geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityviąją darbo patirtį.

Mokykloje yra viena jungtinė ikimokyklinio ugdymo grupė, kurioje ugdosi skirtingo amžiaus vaikai, todėl atsižvelgiant į vaikų amžių, Programoje pirmiausia orientuojamasi į svarbiausius atitinkamo amžiaus tarpsnio vaikų poreikius bei gebėjimus. Programoje vaikų amžius tik sąlyginai siejamas su pasiekimų žingsniais, dėmesys skiriamas individualiam vaiko tobulėjimui, stebima individuali vaiko pažanga, kuri nebūtinai atitinka vaiko amžių.

Mūsų ikimokyklinio ugdymo(si) programos pagrindas – vaiko sveikatos puoselėjimas, saviraiškos ir savirealizacijos galimybių svarba ugdymo(si) procese. Vertybinių nuostatų formavimas(is) integruojamas į visą ugdymo(si) turinį. Tai pagrindas brandžios asmenybės tapsmui.

Adomynės jungtinės ikimokyklinio ugdymo grupės Ikimokyklinio ugdymo programa (toliau tekste – Programa) siekiama tenkinti pagrindinius 3–5 metų vaiko poreikius: saugumo, sveikatos, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos.

Mokykla yra vieninga ugdymo(si) institucija, užtikrinanti ugdymo ir socializacijos tęstinumą, galimybę sėkmingiau spręsti adaptacijos problemas, kokybišką tėvų (globėjų) ir pedagogų bendravimą, bendradarbiavimą. Programa teigia, kad šeima yra pirmasis vaiko mokytojas bei remiasi nuostata, kad šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje, atsižvelgiant į namuose įgytus pomėgius ir žinias. Tėvai (globėjai) nuolatos gauna informaciją apie darbo organizavimą, veiklos tikslus, uždavinius, ugdymo(si) turinį, skatinami dalyvauti ugdymo procese – teikti siūlymus organizuojant ugdymo procesus, organizuoti ekskursijas, asistuoti auklėtojais, talkinti organizuojant šventes ir pramogas, formuoti grupės aplinką. Nuolatinis ryšys naudingas visai Mokyklos bendruomenei: tėvams, (globėjams), pedagogams, vaikams. Vaikai, matydami jiems brangius asmenis grupėje, pasijunta saugesni ir labiau pasitikintys.

Mokykla – įstaiga, atvira visuomenei. Bendrauja su savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigomis, bendrojo lavinimo mokyklomis, švietimo, sveikatos priežiūros, mokslo, sporto, teisėsaugos, vaiko teisių ir kitomis institucijomis.

Programa parengta, atsižvelgiant į įstaigos veiklą, Adomynės ir aplinkinių kaimų bendruomenės poreikius, lūkesčius, kiekvieno vaiko reikmes, gerbiant kultūrinių tradicijų įvairovę. Grupės aplinka yra mobili, pritaikyta pagal vaikų poreikius, organizuojamas veiklas; priemonės ir veiklos planavimas skatina kiekvieno vaiko vystymąsi, sudaro galimybę individualizuoti ugdymą.

Ikimokyklinis amžius yra labai svarbus žmogaus tarpsnis, nes šiuo laikotarpiu susiklosto asmenybės pagrindai. Vaikams turi būti keliama pamatuoti reikalavimai, suteikta galimybė ugdytis taip, kad būtų ugdymas(sis) sėkmingas. Suaugusiojo vaidmuo – padėti vaikams nugalėti kliūtis tobulėjimo kelyje. Pedagogas privalo parinkti ugdymo metodus, kurie tenkintų individualius vaiko poreikius. Programa remiasi Lietuvos strateginiuose švietimo dokumentuose išskiriamomis prioritetinėmis laukiamų ugdymo rezultatų kryptimis: vaiko individualių galių plėtojimu, vaiko santykių su kitais plėtojimu, ir vaiko įgalinimu mokytis visą gyvenimą.

Programa parengta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo projektu bei pagrindiniais teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Vaiko gerovės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Mokyklos nuostatais.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Mokykloje ugdymas orientuojamas į vaiko socialinės patirties sklaidą ir poreikius, aplinką, kurioje vaiko ugdymasis būtų pagrįstas pažinimo ir atradimo džiaugsmu. Atsižvelgiant į numatytą programos tikslą bei tikslo realizavimo etapus, Mokykla vaikų ugdymą(si) organizuoja vadovaujantis šiais principais:

Humaniškumo – Pripažįstama vaiko teisė būti kitokiam. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Ugdymas vyksta ramioje, saugioje aplinkoje, kurioje vaikas turi galimybių išreikšti save, parodyti savo gebėjimus, kūrybiškumą.

Demokratiškumo – Skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė ir sąveika, kai ugdytojas orientuojasi į vaiką kaip į asmenybę. Šeimos ir grupės sąveika grindžiama tėvų ir auklėtojo iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų pedagoginiu švietimu. Vaikams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, tačiau susitariama dėl kai kurių taisyklių.

Integravimo į visuomenę – Ugdymo turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko visuminio pasaulio suvokimą ir mąstymą, veiklos konkretumą. Ugdomojo proceso metu siekiama vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės.

Individualizavimo – Atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(si). Didelis dėmesys skiriamas individualumą sąlygojantiems veiksniams: šeimos kultūrai ir tradicijų įvairovei, vaiko amžiui, lyčiai, vaiko išsivystymo lygiui, charakteriui ir temperamentui, išmokimo stiliui, pomėgiams, geriau ir menkliau išsivysčiusiems gebėjimams, vaiko savęs vertinimui.

Diferencijavimo – Ugdymo procesas grindžiamas visapusišku amžiaus ypatumų žinojimu, atsižvelgiama į vaiko ar vaikų grupės ugdymo(si) poreikius. Ugdymo tikslai diferencijuojami ir individualizuojami. Sudaromos palankios ugdymo(si) sąlygos vaikams, turintiems ypatingų poreikių (gabiems, turintiems specialius poreikius, socialiai ar pedagogiškai apleistiems ar kt.). Ugdymo priemonės diferencijuojamos pagal poreikių reikmes.

Tautiškumo – Siekiama padėti augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti savo tapatybę šiuolaikinėje visuomenėje.

Tęstinumo – Kuriama namų aplinka, švenčiamos šeimos šventės, kalbama apie tuos darbus, kuriuos dirba vaikų tėvai, šeimos nariai, skaitomos knygos, žiūrimos vaiko šeimos fotografijos, susitinkama su įstaigą lankančiais broliais ar seserimis, bendraujama su mokiniais, būsimu priešmokyklinio ugdymo pedagogu, pradinio ugdymo mokytoju. Vaiko gyvenimas Mokykloje – šeimos gyvenimo tęsa.

Grižtamojo ryšio – Skatinamas šeimos ir auklėtojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą(si), nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, auklėtojo veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus, bei kokybinius pokyčius. Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu ir abipuse pagarba. Siekiama, kad Mokyklos personalas ir šeimos taptų ugdymo proceso partneriais. Sąveikaujant su šeima vadovaujamasi principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaiko labui.

III SKYRIUS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas. Vaiko asmenybės brandinimas, sėkmingas jo ugdymas, vaiko prigimtinių, kultūrinių, socialinių, pažintinių poreikių tenkinimas.

Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai:

Užtikrinti sėkmingą vaiko socializaciją, ugdant vaiko socialinius įgūdžius ir plėtojant jo patirtį, įgytą šeimoje.

Sudaryti galimybes pažinimo džiaugsmui, ugdant gebėjimą atrasti ir perimti įvairius pasaulio pažinimo būdus plėsti vaiko supratimą apie aplinkinį pasaulį.

Puoselėti ir išsaugoti dvasines vertybes, kurios bus reikalingos tolimesniame vaiko gyvenime.

Suteikti laisvę vaikui ir jo kūrybai, skatinant jo saviraišką, plėtojant individualius gebėjimus, atskleidžiant jo unikalumą.

Saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jo saugumą, padėti adaptuotis naujoje ugdymo(si) aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį.

Ugdyti sakytinę vaiko kalbą kaip saviraiškos, bendravimo, pažinimo priemonę.

Puoselėjant vaiko tautinį identitetą, rūpintis tradicinių kultūros vertybių saugojimu ir puoselėjimu.

IV SKYRIUS UGDymo(SI) TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo(-si) turinys pateikiamas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir yra orientuotas į vaiko gyvenimui ir ugdymui(-si) reikalingų penkių kompetencijų – sveikatos saugojimo, socialinės, pažinimo, komunikavimo bei meninės – plėtotę. Ugdymo(-si) turinys sudarytas atsižvelgiant į 3–6 metų vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, šeimoje įgytą patyrimą, gebėjimus, galimybes, interesus, polinkius, į šio amžiaus vaikų fizines, emocines, intelektines išgales.

Vaikų ugdymo metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, dėmesys paskirstomas visų kompetencijų ugdymui, kompleksiškai ugdant bendruosius gebėjimus.

Ugdymo metodai ir būdai:

Žaidimai. Vaizduotės žaidimai, statybiniai ir konstravimo žaidimai, žaidimai su taisyklėmis (didaktiniai, tradiciniai, judrieji, ramieji, draminiai, sportiniai).

Ugdymas(is) skatinamas, sukuriant tinkamą aplinką. Aplinka šiuo atveju yra svarbiausia ugdytoja. Pedagogas padeda vaikui, modeliudamas aplinką pagal vaiko poreikius, ją keisdamas, turtindamas.

Ugdymas pavyzdžiu. Tai autoritetinis ugdymas: pedagogas turi būti toks patrauklus vaikams, kad jie noriai sektų jo pavyzdžiu.

Spontaniškasis ugdymas. Tai savaiminis bei situacinis ugdymo būdas, kurio sėkmė labai priklauso nuo pedagogo pastabumo, lankstumo.

Kasdieninis bendravimas. Ateidami į grupę, išeidami namo, bendraudami buityje, vaikai mokosi bendravimo etiketo – svarbu, kad tam būtų skiriama pakankamai dėmesio.

Veikla grupėje. Bendraudami vaikai turėtų rasti įvairių priemonių, skirtų pažinti žmogų, bendruomenę, valstybę, kultūros vertybes.

Susitikimai su įvairiais žmonėmis. Plėtojant socialinę vaiko patirtį, labai svarbu, kad vaikas galėtų mokytis bendrauti su nepažįstamais suaugusiais žmonėmis.

Išvykos. Kuo įvairesnis vaikų socialinės patirties kaupimo kelias, tuo geresni bendravimo su kitais gebėjimai ir socialinis supratingumas.

Pokalbiai – diskusijos. Tai suteikia galimybę pasidalinti mintimis, jausmais ir nuomone viena ar kita tema tarpusavyje ar su pedagogais.

Probleminiai klausimai. Probleminiai atvirieji klausimai žadina vaikų susidomėjimą ir smalsumą, suteikia galimybę pasidalinti mintimis, ieškoti atsakymų į rūpimus klausimus.

Kasdieninis praktikavimas. Daugelio svarbių įgūdžių vaikai išmoksta, nuolat juos praktikuodami.

Ugdymo(-si) organizavimo formos:

Visos grupės veikla. Žaidimai, ryto ir popietės ratas, vaikų sveikatinimo ir atsipalaidavimo valandėlės, muzikos ir kūno kultūros valandėlės, varžybos, išvykos, renginiai, šventės.

Veikla grupelėse. Žaidimai, bendri kūrybiniai darbai-projektai, tyrinėjimai, diskusijos, kalbos korekcijos valandėlės.

Individuali veikla. Savarankiška vaiko veikla ir žaidimai; individualių gebėjimų lavinimo užsiėmimai; loginės ir rašto pradmenų bei kalbinės pratybos; lavinamoji veikla ant kilimėlių ir prie staliukų; individualus bendravimas su mokytoja ir / ar logopede, specialiąja pedagoge.

Mokymo priemonės:

Vaizdinės ugdymo priemonės.

Žaidimai socialinių įgūdžių raidai.

Universalūs žaislai ir žaidimai.

Knygos.

Medžiaga ir priemonės meniniam ugdymui, statybinė medžiaga.

Sporto inventorius.

Informacinės priemonės, vaizdinės priemonės.

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ikimokyklinio ugdymo rezultatas yra vaikų pasiekimai.

Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(-si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei

įveikti kliūtis. Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per mokslo metus: spalio mėnesį atliekamas (fiksuojamas) pirminis vertinimas, gegužės mėnesį - baigiamasis įvertinimas (apibendrinant pokyčius, įvykusius per mokslo metus). Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai.

Ugdymo pasiekimų vertinimo vykdytojai ir dalyviai: vaikai, tėvai, auklėtoja. Vaiko pasiekimų vertinimas yra visuminis. Jis vyksta nuolat, kad vaiko pažanga būtų pastebėta, o tėvai gautų aiškią ir savalaikę informaciją apie vaiką;

Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai.

Vertinant atsižvelgiama į individualius vaiko pasiekimus, pažangą. Stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdieninėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybos analizė, vaiko kalbos, veiklos, garso bei vaizdo įrašai, esant poreikiui atskiros ugdymo srities tyrimai, pokalbiai su vaiko tėvais.

Vertinimo medžiaga kaupiama individualiuose vaikų pasiekimų aplankuose. Juose kaupiami vaiko veiklos pėdsakai: dailės, kūrybiniai darbeliai, žodiniai pasakojimai, samprotavimai, rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų ar kitų ugdytojų atsiliepimai apie daromą vaiko pažangą, nuotraukos ir kita.

Individualizuojant vaikų ugdymo procesą naudojama šešių žingsnių vertinimo metodika. Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus analizuojami pasitelkiant voratinklį. Jis vaizdžiai parodo individualią vaiko kiekvienos srities pažangą. Šie duomenys panaudojami kryptingai planuojant ir organizuojant vaikų ugdymą. Voratinklis padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jame atsispindi vaikų individualūs pasiekimai.

Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais, mokytojų tarybos posėdžiuose. Mokytojų tarybos posėdžiuose auklėtojas pateikia bendrą informaciją apie grupės pasiekimus, siejant juos su grupės ugdymo tikslais ir uždaviniais, bei numatant ateities perspektyvą ir žingsnius.

VI SKYRIUS

ESMINĖS NUOSTATOS IR GEBĖJIMAI

Vaiko pasiekimai	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai
Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai.	Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.
Fizinis aktyvumas.	Noriai, džiaugsmingai juda.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

Emocijų suvokimas ir raiška.	Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.	Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ir jausmus, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais.
Savireguliacija ir savikontrolė.	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.
Savivoka ir savigarba	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.	Save vertina teigiamai. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas /mergaitė/, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises.
Santykiai su suaugusiais.	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.
Santykiai su bendraamžiais.	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų nors), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
Sakytinė kalba.	Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.
Rašytinė kalba.	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.
Aplinkos pažinimas.	Nori pažinti, suprasti save bei aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija, bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
Skaičiavimas ir matavimas.	Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšį ir santykius.	Skiria daiktų spalvą, formą, jaučia daiktų dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.

Meninė raiška.	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas.
Estetinis suvokimas.	Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrįsi, grožisi.	Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.
Iniciatyvumas ir atkaklumas.	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gabumais.	Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
Tyrinėjimas.	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
Problemų sprendimas.	Nusiteikęs ieškoti išečių kasdieniams sunkumams bei iššūkiams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimo ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.
Kūrybiškumas.	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.
Mokėjimas mokytis.	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko meninėje veikloje.	Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusius, klausinėdami, ieškodami informacijos, išbandydami, sprenddami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą vizualinėje kūryboje.

VII SKYRIUS UGDymo TURINYS

Ugdymosi pasiekimo sritis: Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai.		
Žingsnis	Pasiekimas	Ugdymo gairės / Numatomos veiklos/
3	Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando prausti, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną ar kitą daiktą.	Skatinama ragauti ir valgyti įvairų maistą. Pratinama gerai sukramtyti maistą, neskubėti, valgyti ramiai. Pratinama keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Grupėje sudaroma galimybė žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais (pvz., „Gimtadienis“, „Kavinėje“ ir kt.). Mokoma taisyklingai naudotis tualetu. Žaidžiami žaidimai „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. Kalbama su vaikais apie švarą. Žiūrėti filmukai apie švarą. Sistemिंगai

		skatinama pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones vietą.
4	Valgo gana tvarkingai. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Plaunasi rankas, prausiasi. Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	Primenama, kad vaikai valgytų neskubėdami. Žaidžiami žaidimai, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas (pusryčiai, pietūs, vakarienė). Žaidžiant, vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves. Kalbamasi su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti sąlygas mokytis praktiškai juos nuplauti. Skatinama vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius. Mokoma vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. Primenama, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį, kad naudotųsi nosinaite. Skatinama sutvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant. Naudojamos vaizdines priemonės apie saugų elgesį. Rodomi mokomieji filmukai. Organizuojamos saugaus elgesio veiklos – išvykos.
5	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviuoja ir tvarko stalą, padedamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas, stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.	Rodoma, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. Patraukliomis formomis kalbamasi apie pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. Pasakojama apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. Vaikai skatinami padėti dengiant stalą šventei. Primenama, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. Skatinamas vaikų savarankiškumas. Kartu su vaikais organizuojami projektai apie saugų vaikų elgesį.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Fizinis aktyvumas.		
3	Pastovi ant vienos kojos (3 – 4 sekundes). Vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25 – 30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį, ridena, gauda, spiria kamuolį.	Sudaromos sąlygos vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų. Organizuojami siužetiniai pratimai, kurie skatina vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija, imituoti gyvūnų šuoliavimo judesius. Sudaromos sąlygos vaikams laiptuoti kopėtelėmis siekiant tikslo. Sudaromos galimybės vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius.
4	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir	Vaikui siūloma įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų.

	sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyr ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mojuoja, plasnoja. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį.	Organizuojamos estafetės judrumui, vikrumui, lenktyniavimui. Žaidžiami žaidimai su kamuoliais, bandoma mėtyti į taikinį. Ėjimas su kliūtimis, bėgimas, šokinėjimas.
5	Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria, meta kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.	Organizuojamos veiklos, kurių metu atliekami ritminiai judesiai pečiais, galva, mušinėjami, mėtomi kamuoliai, ėjimas keičiamas bėgimu, vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po kėde ir t. t. Organizuojamos bėgimo estafetės, įvairių šuolių žaidimai, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaidžiami žaidimai su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam. Siūloma vaikams šokinėti per šokdynę, lanką.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Emocijų suvokimas ir raiška.		
3	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausia reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	Reaguojama į vaiko rodomus emocijų ženklus – įvardinamos ir komentuojamos emocijos ar jausmai, skirtingai reaguojama, skatinama atrasti naujų emocijų raiškos būdų. Vartomos ir skaitomos vaikui „nuotaikų knygelės“. Rodomas pavyzdys, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokoma atsiprašymo ir susitaikymo ritualų.
4	Pradeda suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja.	Skatinama kasdien pastebėti savo nuotaiką, žymėti savo nuotaiką veideliuose. Skatinama reikšti visus jausmus, tiek teigiamus, tiek neigiamus, ugdant gebėjimą pasirinkti tinkamus jausmų raiškos būdus. Skaitomos knygelės, žiūrimi filmukai apie jausmus ir jų išraišką. Siūlomi žaidimai, skatinantys tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinama pastebėti savo ir bendraamžių savijautą bei ją įvardinti.
5	Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet	Siūlomi žaidimai, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: dainuojant, piešiant, šokant, komentuojant jausmų paveikslėlius. Vaikai skatinami kalbėtis apie

	ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	savijautą „Ryto ratą“, skaitomos „Jausmų knygelės“, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas, žaidžiami vaidmenų žaidimai. Vaikai skatinami žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Savireguliacija ir savikontrolė.		
3	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	Kiekvienam vaikui taikomas priimtinas dienos ritmas, priimtini nusiramavimo būdai. Siūloma vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Skatinama vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Skatinamas vaikų savarankiškumas, pasiteiraujant, ar jiems nereikalinga pagalba. Siūlomi įvairūs konfliktų sprendimo būdai. Grupėje įrengta vieta nusiramimui. Vaikui leidžiama pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padedama vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Žaidžiant su lėlėmis, plečiamas emocijų ir jausmų raiškos būdų žinių ratas. Vaikas pagiriamas, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų, pakomentuojant, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.
4	Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. Laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	Skatinama vaikus kalbėtis, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Skatinami vaikų vaidmenų žaidimai, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlomi žaidimai, padedantys mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Taikomi paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodai, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kartu su vaikais nustatomos paprastos kasdienės elgesio grupėje taisyklės, kuriose matosi ir vaikų atsakomybė. Vaikai paskatinami, pagiriami už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojų.
5	Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. Retkarčiais	Grupėje įrengiama ramybės erdvė. Vaikai supažindinami su būdais emocijoms išlieti ir suteikiama galimybė jais pasinaudoti. Skatinamos vaiko pastangos pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą?; Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“, skatinant pačiam spręsti problemas,

	primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	neskubant patarinėti, nurodinėti Pasakojamos istorijos arba žaidžiami žaidimai, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Pastebimos vaiko pastangos laikytis tvarkos ir susitarimų, jį pagiriant, padrąsinant.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Savivoka ir savigarba.		
3	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5 –6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	Įvardijami veiksmai, kuriuos daro vaikas, daro auklėtoja („darau aš, darai tu“), daiktai, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Pasiūlomi žaidimai: „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminimas vaiko vardas ir lytis. Pasidžiaugiama, paplojam, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuojama ir pagiriama vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Sudaroma galimybė pačiam vaikui eksponuoti norimus darbelius.
4	Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė grupėje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Vaikai skatinami kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domintis ir klausinėjant apie jų išpūdžius, jausmus bei pasakojant apie save. Stebima vaikų savijauta ir atkreipiamas dėmesys į jos pakitimus, ieškoma to priežasčių. Dažnai pabrėžiamas kiekvieno vaiko svarbumas ir ypatingumas grupėje.
5	Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Kalbamasi su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaidžiami žaidimai, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, praeityje arba ateityje. Dažnai kalbamasi su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuojamos bendros veiklos, šventės su tėveliais. Kalbamasi su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Vaikas pagiriamas ar skatinamas, tai siejant su jo asmeniu, išsakomos pastabos konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe. Skatinami žaidimai įvairiose grupelėse.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Santykiai su suaugusiais.		
3	Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko	Bendradarbiaujama su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuojant tėvus apie grupėje praleistą dieną. Skatinama vaiko iniciatyva, tačiau visuomet atskubama į pagalbą, kai vaikui reikia suaugusiojo. Skatinami vaidmeniniai

	suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtoja yra šalia jo arba matomas netoliese.	žaidimai. Esant agresyviems arba nepriimtiniams veiksams, vaiko dėmesys tikslingai nukreipiamas į kitą įdomią veiklą. Į grupę kartais pakviečiami svečiai, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.
4	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtoja, guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas, suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamai žmonėmis, kai auklėtoja yra šalia jo arba matoma netoliese.	Siūlomos veiklos, skatinančios kalbėti apie šeimą. Organizuojamos šeimos dienos grupėje. Tėveliai kviečiami dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tariamasi su vaikais bei jų tėvais. Į grupę kartais pakviečiami svečiai, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, veiktų drauge.
5	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Vaikams prašant įsitraukiama į jų žaidimus, atliekant antraeilius vaidmenis, palaikant jų sumanymus, užduodant klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. Su vaikais kalbama apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Sudaromos grupės taisyklės. Skatinama vaikų bendrauti su grupės svečiais, papasakojant apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvojant jiems klausimų. Vykstama į išvykas, kuriose bendraujama su įvairiais žmonėmis
Ugdymosi pasiekimo sritis: Santykiai su bendraamžiais.		
3	Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.	Organizuojami žaidimai, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti pačiam arba keliems vienu metu. Komentuojami draugiški vaikų veiksmai ir jausmai, pritariama ketinimui žaisti kartu, padedama įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. Užtikrinamas vaiko saugumas. Vaikas skatinamas išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepiama į vaikų pagalbos prašymus. Padedama vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų

	Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	norus. Skatinama vaikus žaisti kartu, greta, sukuriant tam palankias vietas ir aplinkybes.
4	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais. Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	Skiriama pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudojami susitarimai ir kiti būdai, padedantys vaikams sulaukti savo eilės, skatinama paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo. Komentuojami priimtini ir nepriimtini vaiko veiksmai, primenant elgesio taisykles. Atkreipiamas dėmesys ir pagiriamas vaiko noras pasidalinti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. Vengiama lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“. Skatinamos ir palaikomos vaikų draugystės.
5	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, stengiamasi išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. Siūlomos įvairios veiklos, turtinančios vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Atkreipiamas dėmesys, pagiriamas draugiškas vaikų elgesys. Tarpininkaujama vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. Siūlomos veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinamas bendradarbiavimas.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Sakytinė kalba.		
3	<u>Klausymas</u> Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. <u>Kalbėjimas</u> 3 – 4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalbasi, klausinėja apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius. Domisi animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba	Skaitoma ir pasakojama vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos, gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. Skaitoma atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. Kalbėjimas su vaiku nuolat įvairinamas naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokomas suprasti suaugusiojo prašymus. Vaikas skatinamas nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“, vaikas skatinamas nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Skatinamas mandagumo žodelių vartojimas. Deklamuojami eilėraštukai. Kartu su vaiku

	kelių žodžių sakiniais. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia Žinomas pasakas, eilėraščius.	žiūrimi vaikiški filmukai, skatinant aptarti tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais.
4	<u>Klausymas.</u> Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Pradedama išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. <u>Kalbėjimas</u> Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.	Skaitomi tekstai ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Skatinamas vaikų kalbinis bendravimas įvairiose situacijose. Bendraujant su suaugusiais, skatinama vartoti elementarius mandagumo žodžius. Vaikas skatinamas kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusių išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius. Su vaiku stengiamasi kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. Dažnai kalbama emocinga, ir vaizdinga kalba. Džiaugiamasi kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštaraujant, nekritikuojant.
5	<u>Klausymas</u> Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. <u>Kalbėjimas</u> Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardžodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštukus, inscenizuoja.	Skaitomi įvairių žanrų tekstai (pvz., skelbimai, reklaminės skrajutės, įvairių enciklopedijų tekstai, autorinės pasakos ir pan.). Palaikomas vaiko kalbėjimas, parodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus, atidžiai klausantis. Skatinama kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį, apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą. Kalbant su vaiku vartojamos įvairios kalbos dalys (dalyviai, veiksmažodžių laikų įvairovė, įvairius būdvardžių laipsniai, išiktukai, jaustukai ir pan.). Skatinama išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų varduose, trumpuose žodžiuose, su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaidžiama žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant. Žaidžiami klausimų - atsakymų rimavimo reikalaujantys žaidimai. Skaitant kūrinius, nutylimos frazės ar žodžiai, skatinant vaiką juos pasakyti. Inicijuojamas eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimas.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Rašytinė kalba.		
3	<u>Skaitymas</u>	Skaitoma kelis kartus per dieną, parinkus

	Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. <u>Rašymas</u> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas.	trumpus tekstukus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skaitoma normaliai, vengiant vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. Skirtingai perteikiama atskirų personažų kalbą. Skatinama vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Kalbamasi su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu. Skaitymo metu leidžiama vaikui liesti ar laikyti su tekstu susietus daiktus
4	<u>Skaitymas.</u> Domisi skaitymu, vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaity“ knygių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. <u>Rašymas</u> Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis. Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.	Įvairioje bendravimo aplinkoje drauge vartomi žurnalai, knygos. Skatinama vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Užduodami klausimai apie tai, ką „perskaitė“. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūloma iliustruoti. Žiūrint paveikslėlį skatinama apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba. Vaiko aplinka turtinama įvairiais rašikliais, sudaroma galimybė pažinti kompiuterį. Skatinama keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais. Aplinkoje ieškoma ir atkreipiamas dėmesys į žodžius, kuriuose yra vaiko vardo, tėčio ar mamos raidė.
5	<u>Skaitymas.</u> Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą. Supranta kai kurių aplinkoje matomų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. <u>Rašymas.</u> Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles.	Grupėje kuriama kuo įvairesnė raidžių aplinka. Skaitomi tekstukai, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Nuolat atkreipiamas vaiko dėmesys į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Skatinama vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius, nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes. Skatinama vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt., sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus. Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinama savarankiškai kurti skelbimus, sveikinimus, kvietimus. Skatinama vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinama rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Aplinkos pažinimas.		
3	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių	Skatinama vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje,

	augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	patalpose ir išėjus į lauką, rodomi paveikslėliai skatinant apie juos kalbėti. Sudaroma galimybė prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminių gyvūnėlių. Skatinama kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ēda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Padedama vaikams, tačiau netrukdoma išsakyti savo supratimą. Mokoma savo kūno dalių pavadinimų, aptariama jų paskirtis ir priežiūra. Rodoma kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendraujama su kiekvieno vaiko artimaisiais.
4	Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius.	Sudaroma galimybė stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrima paveikslėlius ir klausoma skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus; patiems dalyvauti juos prižiūrint. Skatinama vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaškinama, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. Skatinama stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaroma galimybė ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygoje ir kt.
5	Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomas gimtojo kaimo objektus.	Organizuojama vaikų išvykas į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Grįžus padedama vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveikslukų, bukletukų ir pan. Parsineštą gamtinę medžiagą mokoma grupuoti pagal požymius. Vaikams sukuriamas situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai. Vaikams suteikiama proga išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės. Skatinama domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodoma, kad ir grupėje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukiama į pasiruošimą joms visus vaikus, sudaroma jiems sąlygas

		dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padedama jas įgyvendinti,
Ugdymosi pasiekimo sritis: Skaičiavimas ir matavimas.		
3	<u>Skaičiavimas</u> Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <u>Matavimas</u> Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas ir pan.	Duodama vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokoma paimti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po vieną (pvz., kitiems vaikams), sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausama, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. Teatralizuojama dainelės, pasakas, žaidžiama žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiojama (pvz., pasaka „Ropė“. Vartoma knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Sudaroma galimybės rūšiuoti daiktus. Leidžiama eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
4	<u>Skaičiavimas</u> Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...) <u>Matavimas</u> Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja	Naudojami paveikslėliai, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipiamą dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje, klausama „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Žaidžiama su vaiku domino. Teatralizuojama dainelės, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalijasi. Mokoma apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuojamas supratimas, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. Leidžiama vaikui manipuliuoti daiktais, stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūloma žaisti lego. Prašoma palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojanč. Formuojamas supratimas, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus. Žaidžiami judrieji žaidimai, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu. Kalbama apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant, žaidžiant gamtoje, atkreipiamas dėmesys į metų laikams būdingus požymius.

	žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.	
5	<u>Skaiciavimas</u> Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaiciuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1 – 2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. <u>Matavimas</u> Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginis matavimas (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas: šiandien, vakar, rytoj.	Prieš pradedant žaisti stalo žaidimą, paklausama vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinama vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan. Pasiūloma vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“; žaidimas, kai nutylus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). Kalbama su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. Žaidžiami stalo žaidimai. Karpoma, pašoma, spalvinama trikampius, stačiakampius. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kuriama aplikacija, ornamentas, šventinė atributika, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. Skatinama, kad vaikas naudotų sąlyginį matavimą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupiama tvermės dėsniui suvokti reikalingą patyrimą (pvz., plastilino gabaliukui suteikti vis kitą formą). Kartu skaitomos knygelės, „rašomi“ laišukai. Žaidžiami judrieji žaidimai, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius. Domimasi, ką vaikai veikė vakar, kalbama apie tai, kas bus rytoj. Žaidžiami žaidimai, padedantys suvokti laiko trukmę.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Meninė raiška.		

3	<u>Muzika</u> Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas), šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų dainėles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagoge žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). <u>Šokis</u> Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką. <u>Žaidimai ir vaidyba</u> Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. <u>Vizualinė raiška</u> Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu o ne rezultatu.	Klausomasi su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius. Dainuojamos su vaikais įvairaus turinio dainos, imituojant jų tekstą judesiais. Žaidžiami muzikiniai žaidimai, rateliai, tekstą imituojant judesiais. Skatinama judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Tyrinėjamos instrumentų ir daiktų garsinės galimybės. Visas šokio veiklos rūšis stengiamasi atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Skatinama vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Sudaromos sąlygos judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką (greitą, lėtą). Kviečiami vaikai, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės draugams, aptariama jų pasirodymą. Tokios šokėjo- žiūrovo situacijos padeda vaikams vėliau įveikti scenos baimę. Parūpinama įvairių žaislų, leidžiama jais naudotis. Gėrimasi vaikų žaidimu. Žaidžiant drauge, reiškiami įvairios emocijas, skatinama vaikus pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka. Skatinami vaikai įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai, linksmi, gražiai. Rodomi vaikams veiksmai ir leidžiama improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla. Skatinama pasakoti apie savo piešinį. Nestabdoma vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupiešė. Tai padės vaikui suprasti, kad savo sumanymą galima įkūnyti piešinyje. Stebima vaiko raiškos procesą, paprašoma papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengiamasi suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta.
4	<u>Muzika</u> Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emocingai atliepia jų nuotaką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo dainėles. Dainavimą palydi	Klausomasi su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų, juos tyrinėjant, pasikalbant, pasakojant, aptariant. Dainuojama su vaikais trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jos imituojamos judesiais. Sudaroma galimybė vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių,

	ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas. <u>Šokis</u> Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. <u>Žaidimai ir vaidyba</u> Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. <u>Vizualinė raiška</u> Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.	mojuoti, ploti ir t. t. Skatinama vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebimi ir įvertinami vaikų bandymai kurti savo dainas, ritmus, melodijas. Drauge su vaikais žaidžiama vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, skatinama juos interpretuoti, t. y. sugalvoti savo judesių vietoj žinomų. Parodoma, kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Paskatinama aprenkti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Nekoreguojama vaiko emocinės raiškos. Nelyginama vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. Džiaugiamasi kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. Mokoma pabaigus žaisti nusilenkti. Pedagogas turtina vaiko patirtį, stebi vaiko raišką ir kūrybą, padeda realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpina priemonėmis, palankiai vertina kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt. Skatina žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padeda vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. Parodoma, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Paskatinama aprenkti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Drauge su vaiku einama ratelius, parodoma judesių, veiksmų, paaiškinama, kas jais vaizduojama, skatinama juos kartoti laisvai, savaip. Mokoma pabaigus žaisti nusilenkti.
5	<u>Muzika</u> Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Dainuoja vienbalses, dialoginio	Sudaromos sąlygos vaikams klausyti vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos. Skatinama vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio. Dainuojama su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinama dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur.

	pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, aiškiai tarti balsius,riebalsius, dvibalsius, taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. <u>Šokis</u> Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių – šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. <u>Vaidyba</u> Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.	Skatinama dainuoti atliekant įvairius darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t. t.). Pasirūpinama, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Paskatinama vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugiama, pagiriami vaikai už jų originalumą, drąsą, norą kurti. Drauge su vaikais šokama paprastus savo forma, t. y. sukamuosius ratelius. Vaikų sugalvotas judesių sekas rodoma visiems ir klausama vaikų, ką jie matė. Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinama patiems vaidinti. Parodoma, kaip galima judėti ir kalbėti - intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Klausama, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas. Stebimi vaikų vaidinimai, stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Parodoma, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas. Drauge žaidžiami muzikiniai žaidimai ir rateliai, parodoma ir skatinama laisvai, savaip kartoti veiksmus. Pasidžiaugiama vaiko sukurtais veiksmais, jų emocionalumu, išraiškingumu. Įtraukiant vaiką į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. Klausama jo nuomonės, atsižvelgiama į sumanymus.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Estetinis suvokimas.		
3	Atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	Duodama klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptariama. Pažiūrėjus drauge šokį, užduodami mąstymą skatinantys klausimai. Kartu su vaikais žiūrima lėlių ir dramos vaidinimus, klausomasi jų įrašų. Užduodant klausimus, skatinama atpažinti vaizduojamą pasaką. Skatinama pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygių iliustracijas. Nestabdoma vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, ką nors vaizduoti judesiais, tai padės vaikui turtinti vaizduotę ir skatinti kūrybinės saviraiškos poreikį. Kadangi vaikai nuo gausių ryškių išpūdžių greit pavargsta, stebima trumpą vaidinimą (daug kartų tą patį). Stebimas vaikas tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi

		gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu jis pakalbinamas, paklausama, kas jam gražu. Pasidomima, ar vaikui patiko vaidinimas. Nuraminama, jei vaikas bijo, jog vilkas gali ateiti ir į jo namus.
4	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo išpūdžius apie girdėtą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius.	Sudaromos galimybės vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir grupėje vykstančiuose renginiuose. Atkreipiamas dėmesys, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, pasidžiaugiama, pagiriama. Paprašoma vaiko pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs. Įsiklausoma į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, prieš vaidinimą trumpai papasakojama, apie ką bus vaidinama. Atkreipiamas vaiko dėmesys į pabaigą, paklausama, kokia ji –laiminga ar liūdna? Pasikalbama, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones.. Sudaromos sąlygos klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinama reikšti savo išgyvenimus, paprašoma pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. Kasdienėje veikloje, kalbant su vaikais nuolat vartojama žodžius „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodo, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu. Kalbama su vaiku apie spalvas paletėje, tyrinėjama spalvų maišymosi efektus. Stebima, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų. Dažniau atkreipiamas vaikų dėmesys į tai, kas gražu, gera. Padedama vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi.
5	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, ir kitų renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbą, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus	Paprastai ir suprantamai atskleidžiamas vaikams muzikos kūrinių grožis. Skatinama vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. Kartu su vaikais žiūrima lėlių ir dramos vaidinimus, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrima animacinius filmukus. Sudaromos sąlygos vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl skatinama vaikus įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį. Nuolat ugdomas vaikų estetinis supratimas, atkreipiant dėmesį į kasdieninėje vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. Skatinama vaikus

	daiktus.	domėtis muzika. Kartu su vaikais žiūrима lėlių ir dramos vaidinimus, klausomasi vaidinimų, įrašų, žiūrimi animaciniai filmukai.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Iniciatyvumas ir atkaklumas.		
3	Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Reiškia savo norus, sako „ne“.	Pasirūpinama saugia aplinka grupėje, lauke. Žaidžiama įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų stebėti ir mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. Skatinama vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. Siūloma vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Nuolat praturtinama grupė kuo nors nauju, pasiūloma vaikams naujų žaidimų. Neišleidžiama vaikų iš akių. Kai tik įmanoma, palaikomi vaiko norai, patraukliai pasiūloma jiems pakeisti neigiamą nuomonę.
4	Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.	Palaikomi vaikų veiklos sumanymai, padedant juos išplėtoti, įgyvendinti. Pasiūloma vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Palaikomi vaikai, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubama teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padedama surasti išeitis, sprendimus. Pastebima ir palaikoma vaiko iniciatyva, atliekant nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. Džiaugiamasi vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti.
5	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Skatinama vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. Veikla vaikams pasiūloma tik kaip motyvuojanti idėja, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. Nesiūloma uždarų užduočių, kuriose auklėtojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. Pagalba vaikui teikiama ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Tyrinėjimas.		
3	Atsargiai elgiasi su nežinomais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Skatinama manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. Sudaromos galimybės surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų

		vietą. Pateikiama knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. Skiriama laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.
4	Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.	Ugdymo programa ir aplinka kuriama taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemų ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų. Skatinama nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.
5	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes.	Vaikai skatinami stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus. Sudaroma galimybė suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldinių imti, kad visi gautų po lygiai. Skatinama paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. Vaikams pateikiama tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Problemų sprendimas.		
3	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Skatinama vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jis drąšinamas. Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, klausiama paties vaiko: —Ką dar galima padaryti? —Kaip kitaip galima padaryti? Arba pateikiama kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.
4	Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisėkus prašo suaugusiojo pagalbos.	Komentuojama vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus. Vaikams susidūrus su problema, skatinama juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. Drąšinami vaikai kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. Padedama vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu

		su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.
5	Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Siūloma vaikams sudėtingos veiklos, drąsinama jų imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaitomi kūriniai apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problema, paprašoma visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. Padedama vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Kūrybiškumas.		
3	Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	Pasirūpinama, kad vaikas nuolat patirtų vis naujų išpūdžių. Aplinka kuriama smalsumą žadinančiais dalykais – garsais, spalvomis, žaislais, meno kūriniais – kurie keltų smalsumą ir atkreiptų dėmesį. Išnaudojama visi 5 pojūčiai (uoslės, skonio, regos, klausos, lytėjimo), suteikiant galimybę apžiūrėti aplinką, klausytis, skonėtis, uosti, paliesti ir pajusti įvairių žaislų medžiagų paviršius. Duodama žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leidžiama klausytis įvairių garsų, suteikiama galimybę užuosti įvairius kvapus.
4	Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Skatinama išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams, kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Lavinamas kūrybinis mąstymas. Prašoma kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. Vaiko prašoma drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, išvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir t. t. Skatinama džiaugtis savo kūriniais, aptariama, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiaame gyvenime. Giriama, įdomiausius posakius, klausimus, veiklos būdai užrašomi, skatinama idėjomis pasidalyti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys vertinami.
5	Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones.	Skatinamas kūrybiškumas: laisvai reikšti idėjas, užduodama daug atvirojo tipo klausimų, kad idėjų būtų kuo daugiau, kuo įvairesnės. Ugdoma originalumas – prašoma išsakyti idėjas taip, kad niekas

	Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.	kitas taip nesugebėtų, drąsinama fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Ugdoma fantazija, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas. Pasiūloma įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Vengiama vertinti, „rūšiuoti“ vaikus „pagal pasiekimus. Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti.
Ugdymosi pasiekimo sritis: Mokėjimas mokytis.		
3	Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Atkreipiamas dėmesys į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kuriamos sąlygos vaikui mokytis. Vaikams padedama suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaromos visos sąlygos tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Leidžiama vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikai drąsinami, inicijuojami žaidimai. Kuriamas prasmingas ir, kur įmanoma, tikroviškas žaidimo ir darbo kontekstas. Kartu su vaiku pasidžiaugiama tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisęsti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.
4	Pasako, parodo, ką nori išmokyti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	Stebimos situacijos, kuriose vaikas nori ko nors išmokyti. Skatinama pasakyti, ko jis nori išmokyti, sudaromos sąlygos mokytis to, ko jis nori. Netrukdoma, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebima ir padedama ar padrąsinama, kai vaikas prašo ir kai tai būtina. Kalbama su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko išmoko.
5	Norėdami ko nors išmokyti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu vienaip, arba kitaip.	Vaikai drąsinami sakyti „Aš nežinau“ nebijoti suklysti ką nors darant, klausti, kelti problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Pripažįstama, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis iš aplinkinių pasaulių didėja. Numatomos įvairios veiklos, kurios padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką. Skatinama kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus.

LITERATŪRA

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-04-18 įsakymas Nr. ISAK–627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52 –1752).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015.

Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. – V.: Leidybos centras, 1993.

Ankstyvojo ugdymo vadovas. O. Monkevičienė – V.: Minklės leidyba, 2001.
